

Dr Ludwik Jekels w Zakładzie Zdrojowym w Bystrej prekursorem psychoanalizy na ziemiach polskich

W 1897 roku (niektóre źródła podają rok 1898) do Bystrej przyjechał lekarz dr Ludwik Jekels. Kupił od firmy „Solali” Zakład Wodoleczniczy (założony ok. 1874 r.). Był to budynek przy polnej drodze, sąsiadujący z drewnianą chatą. Ludwik Jekels zmodernizował Zakład Wodoleczniczy i zmienił nazwę na Zakład Zdrojowy, nazywany później sanatorium.

Warto tu przypomnieć sylwetkę tego polsko-austriacko-amerykańskiego lekarza, uważanego za najważniejszego przedstawiciela polskich psychoanalitików pierwszego pokolenia. Ludwik Jekels urodził się w 1867 roku we Lwowie. W tym mieście chodził do gimnazjum. W latach 1885-1892 studiował medycynę na Uniwersytecie Wiedeńskim. Po studiach przez kilka lat intensywnie się szkolił w różnych dziedzinach medycyny: chirurgii, dermatologii, ginekologii, bakteriologii, a nawet okulistyce. Rozpoczynając karierę lekarza uzdrowiskowego posiadał szeroką wiedzę z większości dziedzin medycyny.

czytelnia, sala gier i zabaw oraz dwie duże oszklone werandy. Dr Karczewski pisze, że „mieszkania były ogrzewane piecami kaflowymi i oświetlone elektrycznością. Urządzenie pokoi wygodne, a nawet eleganckie”. Wokoło znajdował się park założony w 1900 roku, gdzie znajdowała się promenada, kręgielnia i tenis na trawie. Obecnie pozostałości po tym parku to, znacznie mniejszy, Park Wolności przy Urzędzie Gminy w Wilkowicach.

Po powrocie na ziemie polskie podjął pracę w Jaworzu koło Bielska. Zakład Zdrojowy Ludwika Jekelsa po przebudowie składał się z dwóch budynków, w jednym mieszkał doktor z żoną, a w drugim, przeznaczonym dla chorych, znajdowało się 40 pokoi, jadalnia,

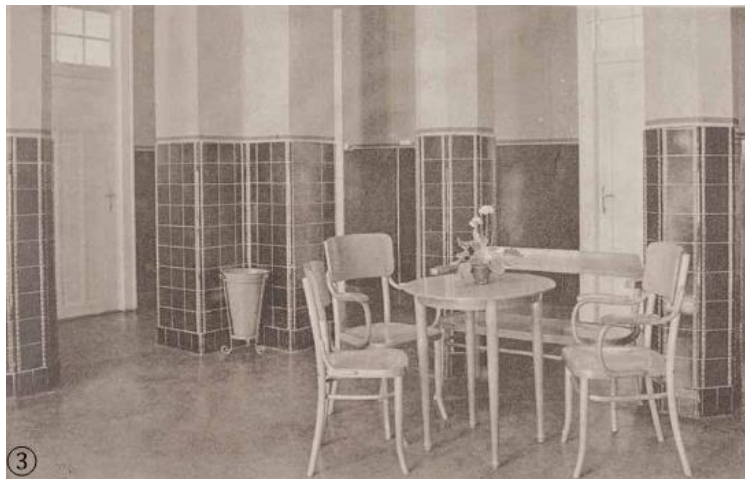
Ok. 1900 roku w reklamie prasowej Zakładu Zdrojowego pojawiła się informacja o elektroterapii, kąpielach za pomocą światła elektrycznego, masażu i gimnastyce leczniczej, kuracjach dietetycznych i terenowych. W okresie późniejszym oferowano także masaż ręczny i maszynowy, gimnastykę leczniczą i bierną, kąpiele elektryczne, powietrzne i słoneczne, indywidualne leczenie dietetyczne oraz psychoterapię. Dr Jekels przyjmował pacjentów z „wątlą budową ciała, wymagającą zahartowania organizację, chorobą narządów oddechowych, serca, tudzież narządów trawienia i układu nerwowego, chorobliwy skład krwi

oraz zboczenie w przemianie materii”, a także „chorzy nerwowi, chorzy znajdujący się w okresie ozdowień, wyczerpani pracą umysłową”. Kierownikiem lekarskim uzdrowiska początkowo był Henryk Halski, następnie 1889-1890 dr Walery Momiński, asystent Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Natomiast dr Ludwik Jekels wraz asystentem Hermanem Nunbergiem (zatrudniony w 1911 r.) stosowali leczenie psychoanalizą. Ludwik Jekels wydał foldery: w 1898 roku w języku polskim - „Zakład wodolecznicy w Bystrej” i w 1904 w języku niemieckim – „Sanatorium Bistrai bei Bielitz in den Schlesien Beskiden. Physikalische behandlung”, w których zachwalał walory klimatyczne Bystrej i okolicznych lasów oraz wspaniałe warunki i możliwości lecznicze swego sanatorium. Zakład Zdrojowy był intensywnie reklamowany także w prasie codziennej. Wypoczywali tu i leczyli się znani członkowie polskiej elity artystycznej i politycznej: malarz Julian Fałat, pisarka Gabriela Zapolska, poetka Maria Konopnicka, a także Józef Piłsudski z żoną Marią. Liczba kuracjuszy szybko wzrastała 1898 – 48 osób, 1899 – 140, 1903 – 274.

Dr Ludwik Jekels, w początkach swojej kariery lekarza uzdrowiskowego był entuzjastą leczenia klimatycznego i hydroterapii. 1898 lub 1899 roku przypadkowo spotkał Zygmunta Freuda w Wiedniu i zaczął regularnie uczęszczać na jego wykłady. W 1908 roku uczestniczył w I Kongresie Psychoanalitycznym w Salzburgu. Wkrótce stał się zagorzałym zwolennikiem psychoanalizy i stosował ją jako środek leczniczy w swoim Zakładzie Zdrojowym. Było to pierwsze udokumentowane użycie psychoanalizy na ziemiach polskich. Dr Ludwik Jekels był pierwszym tłumaczem dzieł Freuda na język polski, a także wygłaszał wykłady w różnych miastach polskich, Lwowie, Krakowie, Warszawie, często jeździł do Wiednia. Wydał też swoją książkę pt. „Szkic Freuda”.

21 stycznia 1910
nieobecności
Bystrej strzałem
popęłniła
jego żona.
tragedii
niewyjaśnione.
niekorzystnie na
Jekels popadł w
Prowadzenie
przestało być

roku podczas
Jekelsa w
w głowę
samobójstwo
Przyczyny tej
pozostają
Odbiło się to
jego zdrowiu.
depresję.
sanatorium
dla niego

priorytetem. Rozpoczął się odpływ pacjentów z sanatorium i związane z tym dodatkowe kłopoty jego właściciela. Pacjentom nie podobały się nowatorskie metody leczenia oparte na psychoanalizie oraz obojętny stosunek lekarza.

W lecie 1910 roku Freud miał spędzić wakacje z rodziną w willi Jekelsa w Bystrej. W liście do Junga pisał: „Od 14 lipca do 1 sierpnia prawdopodobnie będę w Bystrej koło Bielska u naszego kolegi Jekelsa”. Ostatecznie nie dojechał. Natomiast gośćmi Ludwika Jekelsa w Bystrej były córki Anna i Zofia Freud wraz z ciotką Minną Bernays. Minna Bernays w liście do Freuda narzekała na niewystarczające warunki w Bystrej dla Freuda i jego synów, nazywając

Bystrą „galicyjskim pustkowiem” i „potwornie nudną dziurą”. Freud grzecznie przeprosił i do Bystrej nie przyjechał. Natomiast córka Freuda Anna była pobytom zachwycona, „chodziła boso, siadała na koźle podczas przejażdżki powozem i z zamiłowaniem toczyła po drodze drewnianą obręcz”. Anna odzyskała zdrowie po przebytej wcześniej operacji. Mimo niezręcznej sytuacji, pobyt rodziny

Freuda w Bystrej stał się początkiem przyjaźni pomiędzy Jekelsem i Freudem.

W 1912 roku Jekels sprzedał Zakład Zdrojowy polskim górnikom z II Grupy Stowarzyszenia Kopalń Węgla Kamiennego z Karwiny, z przeznaczeniem na dom zdrojowo-wypoczynkowy dla ich rodzin. Zamieszkał w Wiedniu i rozpoczął terapię depresji u Freuda. Do 1932 roku był jednym z najbliższych współpracowników Freuda i członkiem kręgu

jego najbliższych znajomych. W 1935 roku z powodu nastrojów antysemitycznych i rodzącego się nazizmu wyemigrował do Stanów Zjednoczonych, gdzie kontynuował praktykę psychoanalityka. Wkrótce stał się jedną z najbardziej znaczących postaci wiedeńskiej szkoły psychoanalitycznej na świecie. Był członkiem honorowym Nowojorskiego Towarzystwa Psychoanalitycznego. Zmarł w 1954 roku w Nowym Jorku.

Adrian Orawski

Zdjęcia:

1. Strona tytułowa publikacji - Ludwik Jekels, Sanatorium i zakład wodoleczniczy „Bystra” w Śląskich Beskidach, leczenie fizykalno-dietetyczne. Bielit 1902. Krajowe Repozytorium Obiektów Nauki i Kultury.
 2. „Bystra Dom Zdrowia pawilon główny”;
 3. „Bystra Dom Zdrowia poczekalnia”;
 4. „Bystra wiosna w rozkwicie”;
 5. „Bystra w parku”.
- 2-5: Krajowe Repozytorium Obiektów Nauki i Kultury fot. Edwarda Mazura, Kraków, Nakładem Okręgowego Związku Kas Chorych, ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Warszawie.